

УДК 339.5; 336.7; 658.15

Фоміна Олена Володимирівна

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний університет*

Fomina Olena

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Accounting and Taxation
State University of Trade and Economics
ORCID: 0000-0002-4962-3298*

Семенова Світлана Миколаївна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний університет*

Semenova Svitlana

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation
State University of Trade and Economics
ORCID: 0000-0001-7250-7482*

Пужай-Черета Анна Михайлівна

*кандидат економічних наук, заступник начальника
Центрального міжрегіонального управління
Державної податкової служби України по роботі з великими платниками податків*

Puzhai-Chereda Anna

*PhD in Economics, Deputy Head of the Central Interregional Department of the
State Tax Service of Ukraine for work with large taxpayers
ORCID: 0009-0008-3222-0450*

DOI: 10.25313/2520-2294-9-10290

**ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ
У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЯХ
НА ОСНОВІ ФОРВАРДНИХ, Ф'ЮЧЕРСНИХ
ТА СПОТОВИХ КОНТРАКТІВ
TRANSFER PRICING IN FOREIGN ECONOMIC
TRANSACTIONS BASED ON FORWARD,
FUTURES AND SPOT CONTRACTS**

Анотація. Вступ. В умовах глобалізації трансфертне ціноутворення у форвардних, ф'ючерсних та спотових контрактах стає дедалі актуальнішим. Необхідно розробляти методи, що враховують волатильність ринкових цін та специфіку зовнішньоекономічної діяльності, для коригування цін у таких контрактах. Відсутність чітких підходів до оцінки відповідності контрактів ринковим умовам створює ризики податкових спорів і зниження конкурентоспроможності компаній.

Мета. Метою статті є розробка рекомендацій щодо забезпечення відповідності умов форвардних, ф'ючерсних та спотових контрактів принципу «втягнутої руки» у трансфертному ціноутворенні.

Матеріали і методи. У дослідженні використані нормативно-правові акти та наукові праці з питань трансфертного ціноутворення. Застосовано методи узагальнення, систематизації, індукції, дедукції, абстрагування, аналізу та порівняння для розробки методологічних підходів до оцінки трансфертних цін.

Результати. У статті розкрито особливості трансфертного ціноутворення в зовнішньоекономічних операціях із форвардними, ф'ючерсними та спотовими контрактами. Встановлено кореляцію між спотовими цінами та цінами у форвардних і ф'ючерсних угодах, що дозволило обґрунтувати новий методичний підхід до розрахунку цін. Проведено поглиблений аналіз законодавчо-нормативної бази щодо реалізації принципів трансфертного ціноутворення в операціях з форвардними, ф'ючерсними та спотовими контрактами, застосування принципу «втягнутої руки». Визначення кореляції між спотовими цінами на товари та цінами у форвардних і ф'ючерсних угодах дозволило обґрунтувати новий підхід до розрахунку цін. Окрему увагу приділено обґрунтуванню застосування ринкових спотових цін у дослідженні ціноутворення в контрольованих операціях за форвардними контрактами та методам коригування для забезпечення точності і відповідності цін. Також проаналізовано відповідність контрактів критеріям для їх визнання форвардними, зокрема, щодо незмінності істотних умов та дотримання вимог повідомлення про укладання контрактів. Вирішено методологічні проблеми щодо відповідності контрактів критеріям форвардних, використання ринкових спотових цін, коригування форвардних цін залежно від періоду між укладанням контракту та здійсненням операцій, а також відображення резервів для відшкодування майбутніх витрат і хеджування, що забезпечує більшу точність і ефективність у трансфертному ціноутворенні.

Перспективи. Подальші дослідження мають бути спрямовані на вивчення впливу новітніх технологій, зокрема штучного інтелекту, на процеси трансфертного ціноутворення та управління фінансовими ризиками.

Ключові слова: трансфертне ціноутворення, форвардний контракт, ф'ючерсний контракт, спотовий контракт, контрольована операція, трансфертна ціна, пов'язані сторони, принцип втягнутої руки, зовнішньоекономічні операції, хеджування.

Summary. Introduction. In the context of globalization, transfer pricing in forward, futures and spot contracts is becoming increasingly relevant. It is necessary to develop methods that take into account the volatility of market prices and the specifics of foreign economic activity to adjust prices in such contracts. The lack of clear approaches to assessing the compliance of contracts with market conditions creates risks of tax disputes and a decrease in the competitiveness of companies.

Purpose. The article is aimed at developing recommendations on ensuring compliance of the terms of forward, futures and spot contracts with the arm's length principle in transfer pricing.

Materials and methods. The study used normative legal acts and scientific works on transfer pricing. Methods of generalization, systematization, induction, deduction, abstraction, analysis and comparison for the development of methodological approaches to the assessment of transfer prices are applied.

Results. The article discloses the features of transfer pricing in foreign economic transactions with forward, futures and spot contracts. The correlation between spot prices and prices in forward and futures transactions has been established, which allowed to substantiate a new methodological approach to pricing. An in-depth analysis of the legislative and regulatory framework for the implementation of the principles of transfer pricing in transactions with forward, futures and spot contracts, the application of the "arm's length" principle was carried out. The correlation between spot prices for goods and prices in forward and futures transactions allowed us to justify a new approach to pricing. Particular attention is paid to the justification of the use of market spot prices in the study of pricing in controlled transactions under forward contracts and adjustment methods to ensure the accuracy and compliance of prices. The compliance of contracts with the criteria for their recognition as forward, in particular, regarding the immutability of essential conditions and compliance with the requirements of the notification on the conclusion of contracts, was also analyzed. The company has solved methodological problems related to compliance of contracts with the forward criteria, use of market spot prices, adjustment of forward prices depending on the period between the conclusion of the contract and transactions, as well as mapping of provisions for reimbursement of future expenses and hedging, which ensures greater accuracy and efficiency in transfer pricing.

Prospects. Further research should be aimed at studying the impact of new technologies, in particular artificial intelligence, on transfer pricing processes and financial risk management.

Key words: transfer pricing, forward contract, futures contract, spot contract, controlled transaction, transfer price, related parties, arm's length principle, foreign economic operations, hedging.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації економіки трансфертне ціноутворення в операціях із форвардними, ф'ючерсними та спотовими контрактами набуває все більшої актуальності. Виникає необхідність розробки ефективних методів обґрунтування і коригування цін у таких контрактах, що враховують волатильність ринкових спотових цін та умови зовнішньоекономічної діяльності. Відсутність чітких методичних підходів до оцінки відповідності контрактів критеріям форвардних та використання ринкових цін у контрольованих операціях створює ризики податкових спорів, неефектив-

ності управління фінансовими ризиками і зниження конкурентоспроможності компаній на міжнародному ринку. Тому дослідження трансфертного ціноутворення в таких операціях є критично важливим для забезпечення прозорості, справедливості та економічної ефективності міжнародної торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ключові теоретико-методологічні та науково-практичні проблеми трансфертного ціноутворення досліджували такі провідні вітчизняні та зарубіжні вчені, як Фоміна О. В. [1–3], Музичук М. І. [1–2], Шушакова І. К. [3–4], Король С. Я. [4–5], Ромашко О. М.

[5], Никифорок О. [5], Пелех У. [5], Барабаш Н. [5], Уманців Г. В. [6], Міняйло О. [6], Щербакова Т. [6], Хрустальова В. [6], Мошківська О. А. [7–8], Семенова С. М. [9–10], Андрусь О. І. [11], Мельниченко Р. [12–13], Пугачевська К. [13], Kasianok K. [13], Reilly R. F. [14], Plesner Rossing C. [15], Cools M. [15], Rohde C. [15], Lang M. [16], Cottani G. [16], Petruzzi R. [16], Storck A. [16] та інші. Хоча дослідники зробили значний внесок у розвиток наукової бази трансфертного ціноутворення, більшість наявних досліджень охоплюють лише окремі аспекти діяльності підприємств, не враховуючи комплексного впливу сучасних умов, у яких працюють підприємства, зокрема в Україні. Внаслідок цього залишаються відкритими питання, які потребують детального аналізу з боку науковців та практиків. Однією з актуальних тем є трансфертне ціноутворення в операціях, що здійснюються на основі форвардних, ф'ючерсних і спотових контрактів. Розв'язання цих проблем визначає мету даного дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розробка рекомендацій щодо організаційно-методичного забезпечення визначення відповідності принципу «витагнутої руки» умов контрольованих операцій, здійснених на підставі форвардних, ф'ючерсних та спотових контрактів.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження виступають: 1) нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньоекономічні операції, зокрема в частині трансфертного ціноутворення при використанні форвардних, ф'ючерсних та спотових контрактів; 2) праці українських та зарубіжних вчених, науковців, які досліджують питання трансфертного ціноутворення та методології оцінки операцій на міжнародних ринках.

У процесі дослідження використовувалися наступні наукові методи: метод теоретичного узагальнення та систематизації (для вивчення основних аспектів трансфертного ціноутворення у зовнішньоекономічних контрактах); індукції та дедукції (для встановлення загальних закономірностей та специфічних особливостей застосування форвардних, ф'ючерсних та спотових контрактів у контексті трансфертного ціноутворення); абстрагування (для оцінки трансфертних цін та їх коригування в залежності від ринкових умов); аналізу і синтезу (для структуризації інформації про механізми формування цін за принципами «витагнутої руки» та інтеграції отриманих даних у загальну систему трансфертного ціноутворення); а також метод порівняння (для вивчення різних підходів до ціноутворення в операціях за різними контрактами).

Виклад основного матеріалу дослідження. Ключові податкові та правові аспекти аналізу форвардних, ф'ючерсних та спотових контрактів як інструментів міжнародної торгівлі спираються на дотримання правил трансфертного ціноутворення для забезпечення справедливого розподілу прибутку між компаніями, що укладають такі угоди.

Відповідно до пп. 14.1.45 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України (далі — ПКУ) [17], дериватив — документ, що засвідчує право та/або зобов'язання придбати чи продати у майбутньому цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти на визначених ним умовах. Порядок випуску та обігу деривативів устанавлюється законодавством. До деривативів належать, зокрема, форвардний та ф'ючерсний контракти.

Згідно з пп. 14.1.45.3 пп. 14.1.45 п. 14.1 ст. 14 ПКУ [17], форвардний контракт — цивільно-правовий договір, за яким продавець зобов'язується у майбутньому в устанавлений строк передати базовий актив у власність покупця на визначених умовах, а покупець зобов'язується прийняти в устанавлений строк базовий актив і сплатити за нього ціну, визначену таким договором. Форвардний контракт виконується шляхом постачання базового активу та його оплати коштами або проведення між сторонами контракту грошових розрахунків без постачання базового активу.

Усі умови форварду визначаються сторонами контракту під час його укладення. Укладення форвардів та їх обіг здійснюються поза організатором торгівлі стандартизованими строковими контрактами [17].

Згідно з пп. 14.1.45.4 пп. 14.1.45 п. 14.1 ст. 14 ПКУ [17], ф'ючерсний контракт (ф'ючерс) — стандартизований строковий контракт, за яким продавець зобов'язується у майбутньому в устанавлений строк (дата виконання зобов'язань за ф'ючерсним контрактом) передати базовий актив у власність покупця на визначених специфікацією умовах, а покупець зобов'язується прийняти базовий актив і сплатити за нього ціну, визначену сторонами контракту на дату його укладення.

Ф'ючерсний контракт виконується відповідно до його специфікації шляхом постачання базового активу та його оплати коштами або проведення між сторонами контракту грошових розрахунків без постачання базового активу. Виконання зобов'язань за ф'ючерсом забезпечується шляхом створення відповідних умов організатором торгівлі стандартизованими строковими контрактами.

Відповідно до чинної редакції пп. 39.3.3.3 пп. 39.3.3 п. 39.3 ст. 39 ПКУ [17], у разі здійснення контрольованої операції на підставі форвардного або ф'ючерсного контракту порівняння цін проводиться на підставі інформації про форвардні або ф'ючерсні ціни на найближчу до дати укладення відповідного форвардного або ф'ючерсного контракту дату (за умови, що платник податків повідомить центральний орган виконавчої влади, що реалізує податкову та митну політику, про укладення такого контракту засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» [18] та «Про електронні довірчі послуги»

[19] протягом 10 робочих днів з дня укладення відповідного форвардного або ф'ючерсного контракту.

В попередній редакції пп. 39.2.1.3 пп. 39.3.3 п. 39.3 ст. 39 ПКУ зазначалось, що діапазон цін розраховується згідно з порядком, визначеним в абзаці четвертому пп. 39.3.2.3 цієї статті [17], в разі контрольованої операції, яка здійснюється на підставі форвардного або ф'ючерсного контракту, — на підставі форвардних або ф'ючерсних біржових котирувань відповідного товару за декаду, що передує даті укладення відповідного форвардного або ф'ючерсного контракту, за умови що платник податків повідомить центральний орган виконавчої влади, що реалізує податкову та митну політику, про укладення такого контракту з використанням засобів електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням вимог закону щодо електронного документообігу та електронного цифрового підпису протягом 10 робочих днів з дня укладення відповідного форвардного або ф'ючерсного контракту.

Форма такого повідомлення, зокрема, містить інформацію щодо умов договору [17]:

- реквізити контракту (дата та номер);
- строк дії контракту;
- тип контракту (форвардний, ф'ючерсний, на здійснення операцій з сировинними товарами);
- характеристик товарів (базового активу) та/ або сировинного товару;
- ціни товарів;
- розміру надбавок чи знижок до ціни товару;
- умов оплати (попередня оплата, платіж проти подання/одержання документів, комбінований платіж, комерційний кредит);
- відповідальності (розміру штрафних санкцій) тощо.

Згідно з пп. 39.3.3.5 пп. 39.3.3 п. 39.3 ст. 39 ПКУ [17] та п. 4 Порядку № 840 [20], при здійсненні контрольованих операцій із сировинними товарами, направлення платником такого Повідомлення є підтвердженням того, що узгодження суттєвих умов договору (контракту), зокрема характеристик та ціни товарів, обсягу, умов постачання, оплати та відповідальності, здійснювалося сторонами контрольованої операції на момент укладення такої угоди. Також податкове законодавство не передбачає можливості для платника податків надати уточнене Повідомлення у разі зміни умов контрольованих операцій. У разі укладання декількох форвардних, ф'ючерсних контрактів або контрактів на здійснення операцій з сировинними товарами платники податків подають Повідомлення щодо кожного контракту окремо. Якщо інформація, зазначена у повідомленні, узгоджується із фактичною поведінкою сторін або з іншими фактами контрольованої операції, порівняння ціни контрольованої операції з котирувальними цінами проводиться на найближчу дату до дати ціноутворення, узгодженої сторонами контрольованої операції.

Згідно з пп. 39.3.3.6 пп. 39.3.3 п. 39.3 ст. 39 ПКУ [17], якщо платник податку не направить повідом-

лення відповідно до пп. 39.3.3.5 пп. 39.3.3 цього підпункту або інформація, зазначена в повідомленні, не відповідає договірним умовам, або сторонами операції після направлення повідомлення будуть внесені зміни до умов договору (контракту) щодо характеристик, ціни, загальної вартості, кількості та обсягу товарів, умов постачання та оплати, відповідальності сторін, або умови такого договору (контракту) не узгоджуються з фактичною поведінкою сторін операції та фактичними умовами її проведення, контролюючий орган проводить порівняння ціни контрольованої операції з котирувальними цінами на дату переходу права власності предмета контрольованої операції або дату відвантаження товару згідно з товарно-транспортним документом (коносамент або інший документ залежно від транспортного засобу) відповідно до умов та фактичних обставин здійснення такої контрольованої операції [17].

Особливості вибору дати для проведення аналізу ціни (умов контрольованих операцій) для сировинних/біржових товарів представлені в таблиці 1.

Як впливає з аналізу правил визначення дати контрольованих операцій для сировинних/біржових товарів, у випадку, коли відрізняються умови, зазначені в контракті та у Повідомленні, для аналізу береться дата переходу права власності чи відвантаження.

Направлення платником податків іншого повідомлення щодо того самого договору (контракту), який не виконано сторонами та/або зберігає чинність, не має значення для цілей застосування вимог абзацу третього пп. 39.3.3.5 пп. 39.3.3 п. 39.3 статті 39 розділу I ПКУ [17]. Виходячи із положень абзацу третього підпункту 39.3.3.6 підпункту 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 розділу I ПКУ [17], внесення сторонами контрольованої операції після направлення відповідного повідомлення про укладення договору (контракту) змін до такого договору (контракту) унеможлиблює проведення порівняння цін на найближчу дату до дати укладення договору (контракту) у тому випадку, якщо такі зміни стосуються характеристик, ціни, загальної вартості, кількості та обсягу товарів, умов постачання та оплати, відповідальності сторін.

Будь-які інші зміни до договору (контракту), крім тих, які прямо перелічені в абзаці третьому підпункту 39.3.3.6 підпункту 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 розділу I ПКУ, не впливають на застосування абзацу третього підпункту 39.3.3.5 підпункту 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 розділу I Кодексу за умови, що вони не призводять до [17]: а) викривлення інформації щодо договірних умов, наданої платником податків у повідомленні про укладення договору (контракту); б) розбіжностей в умовах договору (контракту) із фактичною поведінкою сторін операції та фактичними умовами її проведення.

Форвардний контракт — двостороння угода за стандартною (типовою) формою, яка засвідчує

Таблиця 1

Правила визначення дати для здійснення аналізу умов контрольованих операцій, здійснених на підставі форвардного/ф'ючерсного контракту

Статус Повідомлення	Особливості	Дата для здійснення аналізу
Направлення повідомлення	Фактична поведінка сторін відповідає інформації, вказаній у повідомленні	<ul style="list-style-type: none"> Дата узгодження ціни, підтверджена Повідомленням у разі відсутності зіставних неконтрольованих операцій/котирувальних цін за цей день — найближча дата перед датою договору (контракту), вказаною в Повідомленні
	інформація, зазначена в повідомленні, не відповідає договірним умовам	<ul style="list-style-type: none"> дата переходу права власності або дата відвантаження товару згідно з товарно-транспортним документом відповідно до умов та фактичних обставин здійснення КО. <p>У разі відсутності внутрішніх зіставних неконтрольованих операцій/котирувальних цін на дату переходу права власності, проводиться порівняння цін на найближчу дату перед датою переходу права власності</p>
Повідомлення не направлено	<p>сторонами операції після направлення повідомлення будуть внесені зміни до умов договору (контракту) щодо характеристик, ціни, загальної вартості, кількості та обсягу товарів, умов постачання та оплати, відповідальності сторін</p> <p>умови договору (контракту) не узгоджуються з фактичною поведінкою сторін операції та фактичними умовами її проведення</p>	
	X	

Джерело: складено на основі опрацювання [17; 18; 19; 20]

зобов'язання особи придбати (продати) базовий актив у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін такого продажу під час укладення форвардного контракту. Деривативний контракт — це договір, умови якого передбачають обов'язок однієї або кожної із сторін такого договору щодо базового активу та/або умови якого встановлюються залежно від значення базового показника, а також можуть передбачати обов'язок проведення грошових розрахунків.

Отже, при укладанні форвардних або ф'ючерсних контрактів усі істотні умови договору мають бути узгоджені та зафіксовані на дату підписання. Зміни (зокрема, характеристик, ціни, загальної вартості, кількості та обсягу товарів, умов постачання та оплати, відповідальності сторін) свідчать про невідповідність контракту критеріям визнання його форвардним чи ф'ючерсним.

Платник податків укладає з нерезидентом рамковий або генеральний договір (контракт) на постачання сировинних товарів протягом маркетингового року, в якому фіксує частину типових умов, притаманних таким договорам (зокрема, щодо порядку визначення якості, кількості, порядку оплати, відповідальності, арбітражу, застосованого права, обміну інформацією тощо). В подальшому сторони підписують додаткові угоди (додатки, специфікації тощо), в яких фіксують суттєві умови щодо номенклатури, якості, кількості, місця та строків поставки на конкретну партію товару, які не були визначені у рамковому або генеральному договорі (контракті).

Загальні вимоги законодавства щодо поняття та умов договору викладені у главі 52 Цивільного кодексу України (далі — ЦКУ) [21]. Так, відповідно до вимог ЦКУ:

- договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків (стаття 626 ЦКУ);
- договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягають згоди з усіх істотних умов договору (стаття 638 ЦКУ);
- договір може бути укладений у будь-якій формі, якщо вимоги щодо форми договору не встановлені законом (стаття 639 ЦКУ);
- попереднім є договір, сторони якого зобов'язуються протягом певного строку (у певний термін) укласти договір в майбутньому (основний договір) на умовах, встановлених попереднім договором (стаття 635 ЦКУ);
- істотні умови основного договору, що не встановлені попереднім договором, погоджуються у порядку, встановленому сторонами у попередньому договорі, якщо такий порядок не встановлений актами цивільного законодавства (стаття 635 ЦКУ);
- попередній договір укладається у формі, встановленій для основного договору, а якщо форма основного договору не встановлена, — у письмовій формі (стаття 635 ЦКУ).

Підпункт 39.3.3.5 підпункту 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 розділу I Кодексу [21] передбачає направлення платником податків контролюючому органу повідомлення про факт укладення договору (контракту) про операції із сировинними товарами та уз-

годження сторонами договору (контракту) суттєвих умов договору (контракту). Отже, відсутні підстави для подання повідомлення про укладення попереднього договору (контракту) на здійснення операцій із сировинними товарами (незалежно від його найменування — рамковий, генеральний тощо) по факту укладення такого договору, оскільки в такому договорі (контракті) сторони ще не узгодили всіх істотних (суттєвих) умов, але вирішили узгодити їх в майбутньому.

Платник податку має право подати повідомлення про укладення відповідного договору (контракту) на здійснення операцій із сировинними товарами після того, як на підставі відповідної додаткової угоди (доповнення, додатка, специфікації тощо) сторонами будуть узгоджені всі суттєві умови договору (контракту), зокрема, в частині характеристик та ціни товарів, обсягу, умов постачання, оплати та відповідальності. Якщо виконуються ці умови, повідомлення може бути подано щодо кожної додаткової угоди (доповнення, додатка, специфікації тощо), на підставі якої буде здійснюватися постачання конкретної партії товару.

Якщо інформація, зазначена у повідомленні, поданому на підставі додаткової угоди, узгоджується із фактичною поведінкою сторін або з іншими фактичними умовами контрольованої операції, порівняння ціни контрольованої операції з котирувальними цінами проводиться на найближчу дату до дати ціноутворення, узгодженої сторонами контрольованої операції (зокрема, на найближчу дату до дати укладення додаткової угоди).

Якщо податковим органом буде встановлено, що інформація, зазначена у повідомленні (в тому числі, поданому на підставі додаткової угоди), не узгоджується із фактичною поведінкою сторін (наприклад, значна частина таких угод не виконується або розривається в майбутньому і метою таких повідомлень було створення можливості обирати для виконання додаткової угоди, по яких було подано повідомлення, із найнижчою ціною реалізації або найбільшою закупівельною ціною в контрольованій операції), податковий орган на підставі абзацу п'ятого підпункту 39.3.3.6 підпункту 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 розділу I Кодексу [21] має право провести порівняння ціни контрольованої операції з котирувальними цінами на дату переходу права власності предмета контрольованої операції або дату відвантаження товару згідно з товарно-транспортним документом (коносамент або інший документ залежно від транспортного засобу) відповідно до умов та фактичних обставин здійснення такої контрольованої операції.

Згідно з пп. 39.5.3.1 пп. 39.5.3 п. 39.5 ст. 39 ПКУ [17], платник податків та контролюючий орган використовують джерела інформації, які містять відомості, що дають можливість зіставити комерційні та фінансові умови операцій згідно з пп. 39.2.2 п. 39.2 цієї статті, зокрема, будь-які інформаційні джерела,

що містять відкриту інформацію та надають інформацію про зіставні операції та осіб.

Біржові котирування доступні у відкритих джерелах та визначають лише ціну попиту та пропозиції (bid/offer). Чинне законодавство про трансфертне ціноутворення не визначає механізмів, як застосовувати котирування попиту та пропозиції для визначення ціни. Біржові котирування можуть демонструвати лише цінові тренди (напрямок зміни ціни — зростання чи зниження), та не можуть бути використані для побудови діапазону цін для цілей трансфертного ціноутворення.

Біржові котирування на певну дату залежать від місяця поставки базового активу. Місяць поставки товари за форвардом та біржовими котируваннями мають бути максимально наближеними.

Згідно з пп. 14.1.94¹ п. 14.1 ст. 14 ПКУ [17], котирувальні ціни — ціни на сировинний товар у відповідний період, отримані на міжнародному ринку товарів, які включають, зокрема, результати біржових торгів, ціни, отримані з визнаних агентств із прозорою звітністю щодо цін, статистичних агентств або від урядових агентств із ціноутворення, де такі індекси використовуються в якості орієнтира (еталона) непов'язаними особами для визначення цін в операціях між ними. Котирувальна ціна визначається як ціна (середня ціна) та/або діапазон цін на певну дату або період часу (рис. 1).

Слід звернути увагу, що котирувальна ціна визначається як ціна (середня ціна) та/або діапазон цін на певну дату або період часу відповідною біржою/агентством, а не платником податку. Відповідно до підпункту 39.3.3.4 підпункту 39.3.3 пункту 39.3 статті 39 ПКУ [17], котирувальні ціни, які використовуються для порівняння з цінами контрольованих операцій, мають відповідати умовам зіставності, визначеним підпунктом 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 ПКУ.

Підпунктом 39.2.2.2 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 ПКУ [17], передбачено, що під час визначення зіставності операцій аналізуються такі елементи контрольованої та зіставних операцій:

- характеристика товарів (робіт, послуг), які є предметом операції;
- функції, які виконуються сторонами
- операції, активи, що ними використовуються,
- умови розподілу між сторонами операції ризиків та вигод,
- розподіл відповідальності між сторонами операції та інші умови
- операції (далі — функціональний аналіз);
- стала практика відносин та умови договорів, укладених між сторонами
- операції, які істотно впливають на ціни товарів (робіт, послуг);
- економічні умови діяльності сторін операції, включаючи аналіз відповідних ринків товарів (робіт, послуг), які істотно впливають на ціни товарів (робіт, послуг);

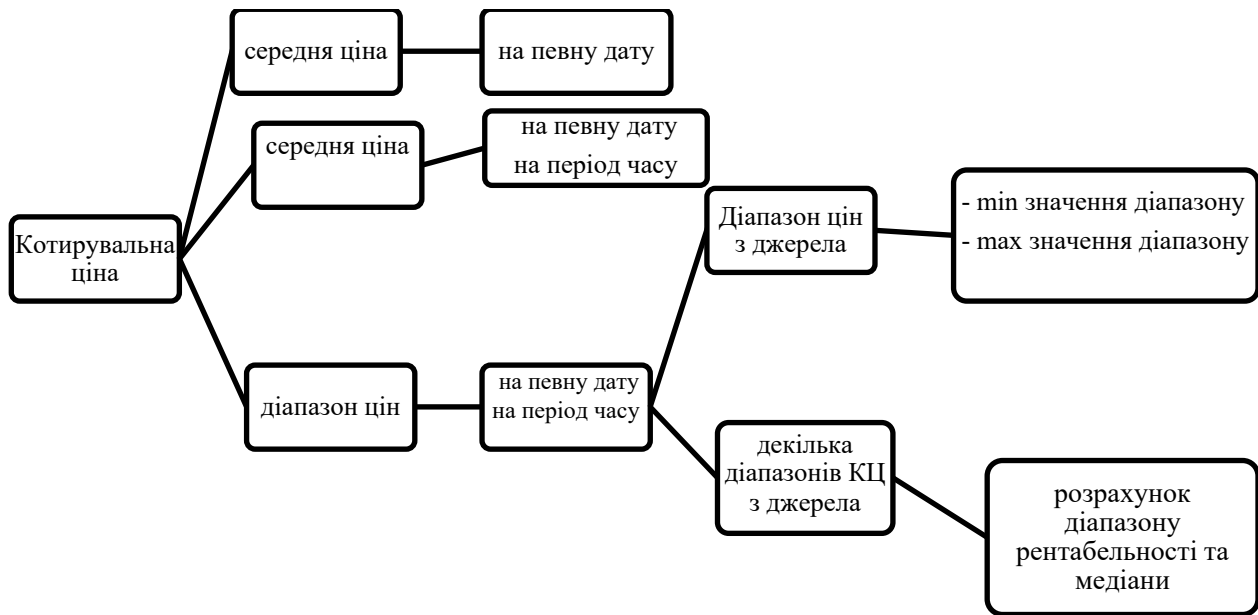

Рис. 1. Правила визначення котирувальної ціни
Джерело: складено на основі опрацювання [17; 20; 21; 22; 23]

– бізнес-стратегії сторін операції (за наявності), які істотно впливають на ціни товарів (робіт, послуг).

Крім того, підпунктом 39.2.2.12 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 ПКУ [17], передбачено, якщо комерційні та/або фінансові характеристики контрольованої операції для цілей трансфертного ціноутворення, визначені згідно з фактичними діями сторін операції та фактичними умовами її проведення, відрізняються від умов, що застосовуються між непов'язаними особами з урахуванням наявності розумної економічної причини (ділової мети) у зіставних обставинах, та буде встановлено, що непов'язані особи, які діють у зіставних умовах та ведуть себе комерційно раціонально з урахуванням альтернативних варіантів, реально доступних для кожної із сторін угоди, не вступали б у таку контрольовану операцію, контролюючий орган має право при розрахунку фінансового результату платника податку до оподаткування не враховувати (не визнавати) таку контрольовану операцію або операція може бути замінена альтернативним варіантом з метою визначення умов договору (контракту), які були б узгоджені непов'язаними особами, що діють комерційно раціонально у зіставних умовах.

У випадку, коли відсутні внутрішні зіставні неконтрольовані операції/котирувальні ціни на дату переходу права власності порівняння цін проводиться на найближчу дату перед датою переходу права власності/відвантаження.

Відповідно до підпункту 39.3.3.7 підпункту 39.3.3 підпункту 39.3 пункту 39.1 статті 39 ПКУ [17], у разі використання декількох діапазонів котирувальних цін проводиться розрахунок діапазону цін згідно з порядком, передбаченим абзацом четвертим підпункту 39.3.2.3 підпункту 39.3.2 пункту 39.3 статті

39 ПКУ. Порядок розрахунку діапазону цін (рентабельності) та медіани такого діапазону для цілей трансфертного ціноутворення затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 04.06.2015 № 381 [24].

У разі відсутності внутрішніх зіставних операцій з сировинними товарами порівняння цін контрольованої операцією може бути з котирувальними цінами (рис. 2).

Підпунктом 39.2.2.2 підпункту 39.2.2 пункту 39.2 статті 39 ПКУ [17] передбачено, що під час визначення зіставності операцій аналізуються так і елементи контрольованої та зіставних операцій:

- характеристика товарів (робіт, послуг), які є предметом операції;
- функції, які виконуються сторонами операції, активи, що ними використовуються, умови розподілу між сторонами операції ризиків та вигод, розподіл відповідальності між сторонами операції та інші умови операції (далі — функціональний аналіз);
- стала практика відносин та умови договорів, укладених між сторонами операції, які істотно впливають на ціни товарів (робіт, послуг);
- економічні умови діяльності сторін операції, включаючи аналіз відповідних ринків товарів (робіт, послуг), які істотно впливають на ціни товарів (робіт, послуг);
- бізнес-стратегії сторін операції (за наявності), які істотно впливають на ціни товарів (робіт, послуг).

При визначенні альтернативних варіантів для операції, реально доступних для кожної із сторін угоди, необхідно враховувати, чи були інші реалістичні варіанти, доступні для будь-якої із сторін, що привели б до вигіднішого економічного ефекту, якби така сторона укладала угоду з непов'язаними особа-

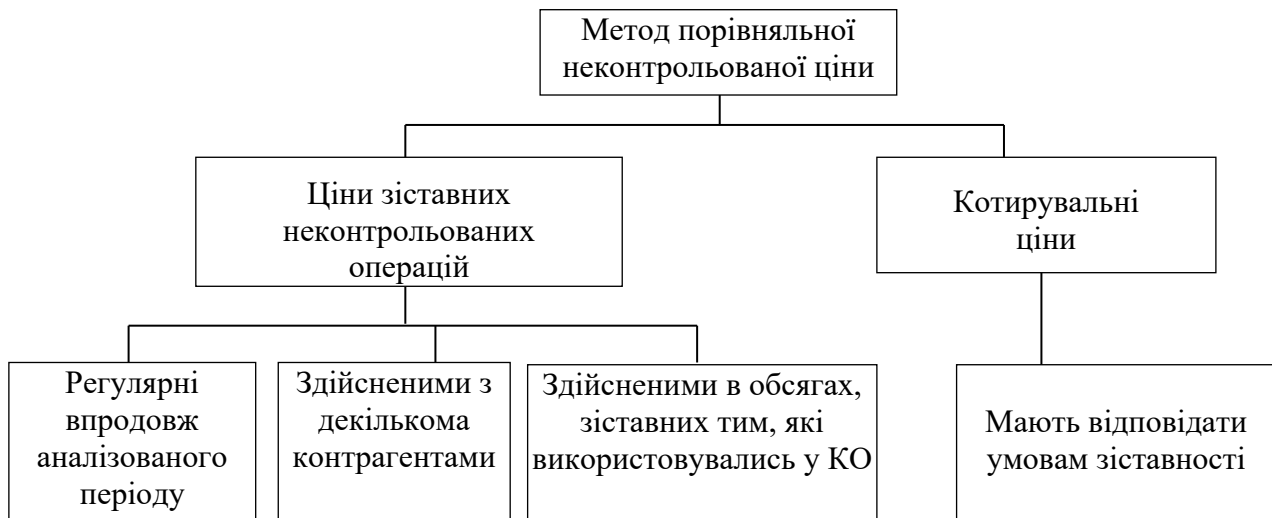

Рис. 2. Застосування методу порівняльної неконтрольованої ціни

Джерело: складено на основі опрацювання [17; 24; 25]

ми замість укладання угоди з пов'язаними особами. Зокрема, особливу увагу слід приділити встановленню економічної раціональності укладення форвардного контракту між пов'язаними особами.

Котирувальні ціни, які використовуються для порівняння з цінами контрольованої операції, можуть містити таку інформацію: тип контракту (спотовий або форвардний); умови поставки (базис поставки); найменування товару (продукції); обсяг товару для обраних умов поставки; якість продукції; валюта ціни; котирувальна ціна; умови платежу і строк поставки.

Визначення зіставних цін для контрольованої операції з експорту товарів на основі котирувальних цін здійснюється за такою формулою:

$$Цз = Цді + / - Тк + Ок + / - Вк,$$

де $Цз$ — котирувальна ціна на товар, зіставна з умовами контрольованої операції;

$Цді$ — котирувальна ціна на товар, зазначена у джерелі інформації, з найбільш відповідними умовами постачання;

$Тк$ — коригування відмінностей у витратах на зберігання та доставку (перевалка, транспортування, зберігання тощо);

$Ок$ — коригування відмінностей в умовах оплати (позитивне або негативне значення);

$Вк$ — коригування відмінностей у валюті ціни.

Положення ПКУ передбачають, що ДПС оприлюднює рекомендований (невиключний) перелік джерел інформації (Перелік джерел) для отримання котирувальних цін на своєму офіційному веб-порталі до початку звітнього року. ПКУ передбачає такі вимоги до цінових або статистичних агентств: 1) визнані; 2) прозорі; 3) ціни використовуються непов'язаними особами.

Згідно з вимогами ПКУ ДПС на своєму веб-сайті публікує Рекомендований (невиключний) перелік джерел інформації для отримання котирувальних цін. Перелік складається з назви джерела інфор-

мації (7 позицій) та найменування товарів / груп товарів, для яких використовується джерело. Він включає провідні цінові агентства: Argus Media, FastMarkets, IHS Markit, Refinitiv Holdings, S&P Global Platts, а також інформаційно-аналітичні продукти двох національних підприємств — ДП «Держзовнішінформ» та ДП «Укрпромзовнішекспертиза».

Спотовий ринок — це місце, де товар змінює власника за певну ціну. Цей процес відбувається на всіх товарних та фінансових ринках, товар поставляється негайно або через декілька днів після укладення угоди. Існує безліч цін у різних сегментах цього ринку залежно від якісних параметрів товару, обсягів попиту і пропозиції, але вони не дуже суттєво відрізняються. Відомості про ці які збирають аналітичні та інформаційні агентства, які публікуються їх у пресі.

На відміну від спотового, на ф'ючерсному ринку панує одна ціна. Ф'ючерсна ціна — це поточна точка зору біржовиків на те, скільки коштуватиме товар визначених якісних характеристик на певний час у майбутньому. Час та очікування учасників ринку визначають різницю цін на спотовому та ф'ючерсному ринках.

Інформація про ціни — основна функція ф'ючерсних ринків. Ціни, на які посилаються як у внутрішній, так і в міжнародній торгівлі — це ф'ючерсні ціни. Два ринки існують паралельно, але на момент поставки зливаються і нівелюють цінову різницю.

Торгівля на ф'ючерсних ринках має певні відмінності від торгівлі реальними товарами. Ф'ючерсні контракти вкрай рідко укладаються з метою реальної поставки активу. У більшості випадків закриття позиції по ф'ючерсних контрактах здійснюється не поставкою активу, а шляхом здійснення офсетної угоди, тобто шляхом виплати (отримання) різниці між ціною, визначеною в контракті в момент його укладення, і ціною, по якій цей же товар може бути придбаний в даний момент.

Основні гравці на ф'ючерсних ринках не є тими, хто бажає купити чи продати реальний товар, вони переслідують інші цілі. На ф'ючерсних ринках існують три великі категорії трейдерів: хеджери, спекулянти і арбітражери. Хеджери використовують ф'ючерсні контракти для зниження ризику, що виникає внаслідок потенційної зміни ринкових показників. Спекулянти використовують ці контракти для того, щоб виграти в разі, якщо вони вгадають зміну ринкових показників. Арбітражери прагнуть отримати прибуток за рахунок того, що вони займають протилежні позиції в угодах з двома і більше видами фінансових інструментів.

Ф'ючерс — це стандартизований контракт. Кожний ф'ючерс, який торгується на біржах має свою специфікацію, в якій закріплюються основні його характеристики. Зазвичай для ф'ючерсних контрактів наводиться 5 категорій цін — ціна відкриття торгів (Open), найбільша (High), найменша (Low), ціна закриття (Last) і розрахункова ціна (Settle).

Розрахункова ціна — є середнім арифметичним цін, за якими контракт продавався відразу після відкриття та безпосередньо перед закриттям торгів протягом операційного дня. Порядок визначення розрахункових цін встановлюється біржою. Розрахункова ціна є важливим показником, оскільки використовується для обчислення щоденних прибутків та збитків держателів ф'ючерсних контрактів.

Можливі чотири варіанти використання біржових котирувань:

- 1) розрахувати ринковий діапазон з використанням цін відкриття і цін закриття;
- 2) розрахувати ринковий діапазон з використанням найбільших та найменших цін;
- 3) розрахувати ринковий діапазон з використанням цін відкриття, цін закриття, найбільших та найменших цін;
- 4) розрахувати ринковий діапазон з використанням розрахункових цін.

Найдоречнішим є використання саме розрахункових цін, оскільки такі ціни є найбільш наближеними до реальних (спотових) цін товарів.

Співвідношення між спотовою та ф'ючерсною ціною інструментів утворює базис. Існування базису є основною причиною ускладнень в процесі практичної реалізації ідеального (досконалого) хеджування. Базисом називають різницю між строковою (ф'ючерсною) та спотовою ціною інструмента:

$$B = S - F,$$

де B — базис; S — спотова ціна інструмента; F — ф'ючерсна ціна інструмента.

За економічним змістом базис є ціною доставки базового інструмента і відображає перевищення витрат з виконання зобов'язань за строковим контрактом у порівнянні з аналогічним зобов'язанням на умовах спот. У разі здійснення контрольованих операцій за форвардним або ф'ючерсним контрактом з поставкою протягом 25* днів на умовах CPT або

протягом 40–42* днів на умовах FOB, умови таких контрактів вважаються зіставними зі спотовими.

Отже, для порівняння застосовуються спотові ціни з джерел(а). У разі наявності між умовами контрольованої операції та умовами неконтрольованих операцій або умовами, що визначають котирувальну ціну на сировинні товари, значних відмінностей, що суттєво впливають на ціну угод із сировинними товарами, здійснюються відповідні коригування. Коригування повинно здійснюватись виходячи з фактів та обставин здійснення кожної конкретної контрольованої операції.

Наприклад, до відповідних спотових котирувальних цін можуть застосовуватись коригування, які побудовані як різниці на основі форвардних/ ф'ючерсних та спотових цін з непов'язаними особами у ланцюгах постачання сировинних товарів від виробника (постачальника) та до першої непов'язаної особи, форвардних та спотових цін на внутрішньому ринку України, форвардних/ ф'ючерсних та спотових цін світових бірж тощо. Такі різниці можуть належним чином враховувати ринкову інформацію, що оприлюднюється, та тенденції, які спостерігаються, а також економічні прогнози, наявні на момент укладення довгострокових контрактів. При цьому, не допускається, щоб інформація про неконтрольовані операції/котирувальні ціни, які є ідентичними контрольованій операції, була відхилена просто тому, що якийсь критерій зіставності не дотримується в повному обсязі.

У разі наявності відмінностей у строках поставки контрольованої операції з сировинними товарами та строками поставки у зіставних операціях допускається згладжування цього фактору шляхом застосування діапазону цін за період до дати ціноутворення, узгодженої сторонами контрольованої операції та зазначеної у повідомленні, який розраховується як різниця між строком поставки зіставних операцій та фактичним строком поставки. Коригування відмінностей у строках поставки здійснюється, якщо внаслідок цього очікується підвищення надійності результатів.

Таким чином, для забезпечення надійності проведення коригувань доцільне використання інформації з договорів з першою непов'язаною особою в ланцюгу постачання та/або статистичних методів підтвердження впливу того чи іншого фактору. За умови відсутності даних про ринкові форвардні ціни, у разі здійснення контрольованих операцій за форвардним або ф'ючерсним контрактом з поставкою після 25-го* дня на умовах CPT або після 40–42-го* дня на умовах FOB, спотові ціни з джерел(а) підлягають коригуванню з метою забезпечення зіставності умов. Форвардні (ф'ючерсні) ціни, в залежності від періоду поставок, можуть відрізнятись від спотових цін.

Для форвардного контракту ціна товару визначається на підставі формули:

$$F = S * (1 + H * T/360) + C,$$

де F — ціна форварду;

S — спотова ціна товару;

T — період дії форвардного контракту;

H — ставка без ризику для періоду T (страховий тариф/ставка дисконтування);

C — витрати по зберіганню і страхуванню товару за період T .

Витрати на зберігання і страхування (C) можуть бути розраховані: (1) використовуючи тарифіковані розцінки на зберігання та страхування (у разі наявності); (2) використовуючи дані бухгалтерського обліку підприємства. Крім того, постає питання щодо врахування переplat за форвардними контрактами.

У разі наявності відмінностей в умовах платежів контрольованої операції за форвардними контрактами та умовами платежів внутрішніх/зовнішніх зіставних операцій, здійснюється коригування з метою усунення відмінностей у вартості грошей у часі.

У випадку, коли умови контрольованої операції за форвардними договорами відрізняються від умови неконтрольованих операцій, оскільки вони передбачають попередню оплату за товар або оплату здійснення після оплати протягом коротшого періоду, ніж це є типовим для зіставної неконтрольованої операції, то розрахунок коригування повинен відображати альтернативну вартість коштів для контрагента і повинна визначатися згідно середньозваженої відсоткової ставки за депозитами у відповідній валюті, яка виплачується нефінансовим установам у юрисдикції резидентства контрагента, але вона не може перевищувати середньозважену процентну ставку за депозитами, виплачену нефінансовим установам у відповідній валюті згідно публікацій грошово-кредитної статистики Національного банку України.

Наприклад, експортер продає товар (пшеницю) з передплатою у 90 календарних днів. Щоб усунути відмінність (невідповідність терміну передоплати) треба розрахувати скільки будуть коштувати гроші, які віддають за пшеницю сьогодні через певний проміжок часу (в нашому випадку — через 90 календарних днів). У бухгалтерському обліку таке завдання зазвичай вирішується через розрахунок майбутньої вартості грошей за формулою:

$$FV = PV (1 + R)t,$$

де FV (Future Value) — майбутня вартість грошей;

PV (Present Value) — поточна вартість грошей;

r — ставка дисконтування;

t — кількість періодів дисконтування.

Аналогічні розрахунки можна здійснити за допомогою стандартної функції Excel БС (FV).

Коригування відмінностей в умовах платежів здійснюється за відповідними формулами в обох «напрямках» (у випадку позитивної різниці і у випадку негативної різниці) як для операцій експорту, так і для операцій імпорту. Коригування відмінностей в умовах платежів для випадків позитивної різниці при експорті та негативної різниці при імпорті

між періодом фактичної оплати та умовами оплати для внутрішніх/зовнішніх зіставних цін здійснюється з використанням середньозваженої процентної ставки за новими кредитами нефінансовим корпораціям у відповідній валюті (публікується в рамках грошово-кредитної статистики Національного банку України), оскільки компанії потрібно було б позичити кошти для фінансування таких умов платежів.

Протилежне стосується коригування відмінностей в умовах платежів для випадків негативної різниці при експорті та позитивної різниці при імпорті між періодом фактичної оплати та умовами оплати для внутрішніх/зовнішніх зіставних цін. У цьому випадку коригування здійснюється з використанням середньозваженої процентної ставки за депозитами нефінансових корпорацій у відповідній валюті в юрисдикції резидентства контрагента, але не вище ніж середньозважена процентна ставка за новими депозитами нефінансових корпорацій у відповідній валюті в Україні (публікується в рамках грошово-кредитної статистики Національного банку України), оскільки компанія могла б розмістити такі кошти на депозит для отримання вигоди від таких умов платежів.

Коригування відмінностей в умовах платежів для випадків позитивної різниці при експорті та негативної різниці при імпорті між періодом фактичної оплати та умовами оплати для внутрішніх/зовнішніх зіставних цін здійснюється за такою формулою:

$$Ok = Цді \times i / 365 \times n,$$

де Ok — сума коригування відмінностей в умовах оплати товарів (за тонну);

$Цді$ — зіставна ціна на товар (за тонну), зазначена у внутрішніх/зовнішніх джерелах інформації з найбільш відповідними умовами постачання;

I — середньозважена процентна ставка за новими кредитами нефінансовим корпораціям у відповідній валюті (публікується в розрізі строків погашення та відповідних валют в рамках грошово-кредитної статистики Національного банку України);

N — різниця (позитивна — при експорті, негативна — при імпорті) між періодом фактичної оплати (для попередньої оплати — зі знаком «—») та умовами оплати для внутрішніх/зовнішніх зіставних цін (для попередньої оплати — зі знаком «—»).

Коригування відмінностей в умовах платежів для випадків негативної різниці при експорті та позитивної різниці при імпорті між періодом фактичної оплати та умовами оплати для внутрішніх/зовнішніх зіставних цін здійснюється за такою формулою:

$$Ok = Цді \times i / 365 \times n,$$

де Ok — сума коригування відмінностей в умовах оплати товарів (за тонну);

$Цді$ — зіставна ціна на товар (за тонну), зазначена у внутрішніх/зовнішніх джерелах інформації з найбільш відповідними умовами постачання;

i — середньозважена процентна ставка за депозитами нефінансових корпорацій у відповідній

валюті в юрисдикції резидентства контрагента, але не вище ніж середньозважена процентна ставка за новими депозитами нефінансових корпорацій у відповідній валюті в Україні (публікується в розрізі строків погашення та відповідних валют в рамках грошово-кредитної статистики Національного банку України);

n — різниця (негативна — при експорті, позитивна — при імпорті) між періодом фактичної оплати (для попередньої оплати — зі знаком «—») та умовами оплати для внутрішніх/зовнішніх зіставних цін (для попередньої оплати — зі знаком «—»).

Таким чином, якщо умови котирувальних цін публікуються на умовах звичайної комерційної практики, типової для того чи іншого ринку (без зазначення конкретних строків розрахунків), може бути використана інформація з договорів з першою непов'язаною особою у ланцюгу постачання сировинних товарів та/або умови закупівель в рамках тендерів на відповідних ринках збуту (у відповідних країнах призначення), та/або відповідна інформація із стандартних форм контрактів міжнародних торгових асоціацій (наприклад, FOSFA, GAFTA) [26, 27]. Якщо джерела інформації для отримання котирувальних цін не містять інформації щодо умов платежу, то вважається, що такі умови котирувальних цін відповідають звичайній комерційній практиці, типовій для того чи іншого ринку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В результаті проведеного дослідження транс-

фертного ціноутворення в операціях, що здійснюються за форвардними, ф'ючерсними та спотовими контрактами, виявлено чітку кореляцію між спотовими цінами на товари та цінами, зафіксованими в форвардних і ф'ючерсних угодах, що дозволило обґрунтувати власний методичний підхід до розрахунку цін.

В процесі дослідження було вирішено кілька важливих методологічних питань. По-перше, встановлено відповідність контрактів критеріям для їх визнання форвардними, включаючи незмінність істотних умов та дотримання вимог щодо повідомлення про укладання контрактів. По-друге, обґрунтовано застосування ринкових спотових цін у процесі дослідження ціноутворення для контрольованих операцій і визначено порядок їх коригування. По-третє, розроблено підхід для визначення форвардних цін в залежності від періоду між укладанням контракту та здійсненням операцій. Отже, вирішено ключові методологічні проблеми, зокрема, щодо відповідності форвардних контрактів встановленим критеріям, застосування ринкових спотових цін у контрольованих операціях та коригування форвардних цін залежно від періоду між укладанням контракту і здійсненням операцій, що забезпечує точність і ефективність трансфертного ціноутворення.

Перспективами подальших наукових досліджень у цій сфері є оцінка впливу сучасних новітніх технологій, таких як блокчейн і штучний інтелект, на процеси ціноутворення і управління фінансовими ризиками в рамках трансфертного ціноутворення.

Література

1. Фоміна О.В., Музичук М.І. Сучасні аспекти міжнародного регулювання трансфертного ціноутворення. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2019. № 1(53). С. 246–251.
2. Muzychuk M. I., Fomina O. V. Functions, assets and risk analysis in the preparation of transfer pricing documentation. *Universal Journal of Accounting and Finance*. 2021. 9(5). P. 935–945. doi: 10.13189/ujaf.2021.090505.
3. Фоміна О.В., Шушакова І.К. Судова економічна експертиза з питань трансферного ціноутворення. *Економіка України*. 2021. № 10. С. 52–66.
4. Король С.Я., Уманців Г.В., Шушакова І.К. Розвиток трансфертного ціноутворення в умовах глобалізації. *Економічна теорія та право: зб. наук. пр.* 2021. № 2 (45). С. 87–100. doi: 10.31359/2411-5584-2021-45-2-87.
5. Korol S., Nykyforuk O., Pelekh U., Barabash N., Romashko O. Transfer pricing documentation: globalization and regional optimization. *Universal Journal of Accounting and Finance*. 2022. Vol. 10(1). P. 219–230. doi: <http://doi.org/10.13189/ujaf.2022.100123>.
6. Umantsiv H., Shushakova I., Miniailo O., Shcherbakova T., Khrustalova V. Valuation of intangible assets in the context of economic instability in Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. 3(50). P. 102–115. doi: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.3.50.2023.4063>.
7. Мошковська О.А. Основні методологічні засади трансфертного ціноутворення для фінансових операцій підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2022. Т. 78–79, № 5–6. С. 65–74. doi: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.05_06.065.
8. Мошковська О.А. Застосування режиму безпечних гаваней у трансфертному ціноутворенні: сутність та класифікація. *Економіка та суспільство*. 2022. № 5. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2070> (дата звернення: 15.08.2024).
9. Semenova S., Fomina O., Moshkovska O. Accounting for innovations in value management of companies in the context of globalization. *Globalization and its Socio-Economic Consequences: SHS Web of Conferences*, EDP Sciences, Zilina, Slovak Republic. 2021. Vol. 92. 02057. doi: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20219202057>.

10. *Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами* / О.В. Фоміна, С.М. Семенова, О.М. Ромашко та ін. / за заг. ред. О.В. Фоміної. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. 244 с. doi: 10.31617/nr.knute.2023-179.
11. Андрусь О.І. Проблеми трансфертного ціноутворення в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 4. С. 55–60.
12. Мельниченко Р. Форми та методи податкового контролю трансфертного ціноутворення в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2017. Вип. 3 (105). С. 54–64.
13. Melnychenko R., Pugachevska K., Kasianok K. Tax control of transfer pricing. *Investment Management and Financial Innovations* (open-access). 2017. 14(4). P. 40–49. doi: 10.21511/imfi.14(4).2017.05.
14. Reilly R. F. Functional analysis in the intellectual property valuation, damages, or transfer price measurement. *Les Nouvelles-Journal of the Licensing Executives Society*. 2020. Vol. 55, No. 44. P. 215–231.
15. Plesner Rossing C., Cools M., Rohde C. International transfer pricing in multinational enterprises. *Journal of Accounting Education*. 2017. Vol. 39. P. 55–67.
16. Lang M., Cottani G., Petruzzi R., Storck A. *Fundamentals of Transfer Pricing: A Practical Guide*, Kluwer Law, Amsterdam, 2018.
17. Податковий кодекс України : Кодекс від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.08.2024).
18. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 15.08.2024).
19. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 р. № 2155. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 15.08.2024).
20. Про затвердження форми та Порядку подання Повідомлення про укладання форвардного, ф'ючерсного контракту або контракту на здійснення операцій з сировинними товарами : Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 2020 р. № 840. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-21#Text> (дата звернення: 15.08.2024).
21. Цивільний кодекс України : Кодекс від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 15.08.2024).
22. Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD). *Transfer Pricing Guidance on Financial Transactions Inclusive Framework on BEPS: Actions 4, 8–10*. OECD. Paris, 2020.
23. Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), United Nations (UN), International Monetary Fund (IMF), World Bank Group (WBG). *Toolkit on comparability and Mineral Pricing*. 2021. URL: <https://www.tax-platform.org/sites/pct/files/publications/toolkit-on-comparability-and-mineral-pricing-RU.pdf> (дата звернення: 20.08.2024).
24. Про затвердження Порядку розрахунку діапазону цін (рентабельності) та медіани такого діапазону для цілей трансфертного ціноутворення : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2015 № 381. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381-2015-п#Text> (дата звернення: 15.08.2024).
25. Про затвердження Порядків встановлення відповідності умов контрольованої операції щодо сировинних товарів принципу «витагнутої руки» : Наказ Міністерства фінансів України від 18.01.2022р. № 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0662-22#Text> (дата звернення: 15.08.2024).
26. План дій BEPS: ключові аспекти для України. *Міністерство фінансів України*. 13.10.2020. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2020_BEPS.pdf (дата звернення: 15.08.2024).
27. Багатостороння Конвенція про виконання заходів, які стосуються угод про оподаткування, з метою протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування. Дата ратифікації Україною 28.02.2019 р. Дата набрання чинності для України 01.12.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376_001-16#n2 (дата звернення: 15.08.2024).

References

1. Fomina, O. V. & Muzychuk, M. I. (2019). Modern aspects of international regulation of transfer pricing. *Scientific Bulletin of Uzhgorod University. "Economy" series*, 1(53), 246–251.
2. Muzychuk, M. I. & Fomina, O. V. (2021). Functions, assets and risk analysis in the preparation of transfer pricing documentation. *Universal Journal of Accounting and Finance*, 9(5), 935–945. doi: 10.13189/ujaf.2021.090505.
3. Fomina, O. V. & Shushakova, I. K. (2021). Forensic economic expertise on transfer pricing issues. *Economy of Ukraine*, 10, 52–66.
4. Korol, S. Ya., Umantsiv, G. V. & Shushakova, I. K. (2021). Development of transfer pricing in the conditions of globalization. *Economic theory and law: coll. of science pr.*, 2 (45), 87–100. doi: 10.31359/2411-5584-2021-45-2-87.
5. Korol, S., Nykyforuk, O., Pelekh, U., Barabash, N. & Romashko, O. (2022). Transfer pricing documentation: globalization and regional optimization. *Universal Journal of Accounting and Finance*, 10(1), 219–230. doi: <http://doi.org/10.13189/ujaf.2022.100123>; URL: https://www.hrpub.org/journals/article_info.php?aid=11684.
6. Umantsiv, H., Shushakova, I., Miniailo, O., Shcherbakova, T., & Khrustalova, V. (2023). Valuation of intangible assets in the context of economic instability in Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(50), 102–115. doi: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.3.50.2023.4063>

7. Moshkovska, O.A. (2022). The main methodological principles of transfer pricing for financial operations of enterprises. *Galician Economic Herald*, 78–79, 5–6, 65–74. doi: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.05_06.065.
8. Moshkovska, O.A. (2022). Application of the safe harbor regime in transfer pricing: essence and classification. *Economy and society*, 5. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2070>.
9. Semenova, S., Fomina, O. & Moshkovska, O. (2021). Accounting for innovations in value management of companies in the context of globalization. *Globalization and its Socio-Economic Consequences: SHS Web of Conferences*. EDP Sciences, Zilina, Slovak Republic, 92, 02057. doi: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20219202057>.
10. Fomina, O.V., Semenova, S.M., Romashko, O.M. et al. (2023). *Accounting and financial reporting according to international standards*. For general ed. O.V. Fominoi. Kyiv: State. trade and economy University. 244 p. doi: 10.31617/np.knute.2023-179
11. Andrus, O.I. (2018). Problems of transfer pricing in Ukraine. *Formation of market relations in Ukraine*, 4, 55–60.
12. Melnychenko, R. (2017). Forms and methods of tax control of transfer pricing in Ukraine. *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Legal sciences*, 3 (105), 54–64.
13. Melnychenko, R., Pugachevska, K. & Kasianok, K. (2017). Tax control of transfer pricing. *Investment Management and Financial Innovations* (open-access), 14(4), 40–49. doi: 10.21511/imfi.14(4).2017.05.
14. Reilly, R.F. (2020). Functional analysis in the intellectual property valuation, damages, or transfer price measurement, *Les Nouvelles-Journal of the Licensing Executives Society*, 55, 44, 215–231.
15. Plesner, Rossing, C., Cools, M. & Rohde, C. (2017). International transfer pricing in multinational enterprises, *Journal of Accounting Education*, 39, 55–67.
16. Lang, M., Cottani, G., Petruzzi, R. & Storck, A. (2018). *Fundamentals of Transfer Pricing: A Practical Guide*. Kluwer Law, Amsterdam.
17. Tax Code of Ukraine: Code dated December 2, 2010 No. 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
18. On electronic documents and electronic document circulation: Law of Ukraine dated May 22, 2003 No. 851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.
19. On electronic trust services: Law of Ukraine dated October 5, 2017 No. 2155. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>.
20. On the approval of the form and the Procedure for submitting a Notice on the conclusion of a forward, futures contract or a contract for transactions with raw materials: Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated December 31, 2020 No. 840. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-21#Text>.
21. Civil Code of Ukraine: Code of January 16, 2003 No. 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
22. Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD). (2020). *Transfer Pricing Guidance on Financial Transactions Inclusive Framework on BEPS: Actions 4, 8–10*. OECD. Paris.
23. Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), United Nations (UN), International Monetary Fund (IMF), World Bank Group (WBG). (2021). *Toolkit on comparability and Mineral Pricing*. URL: <https://www.tax-platform.org/sites/pct/files/publications/toolkit-on-comparability-and-mineral-pricing-RU.pdf>.
24. On approval of the Procedure for calculating the range of prices (profitability) and the median of such a range for the purposes of transfer pricing: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 04.06.2015 No. 381. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381-2015-p#Text>.
25. About approval of the Procedures for establishing the compliance of the conditions of a controlled transaction with regard to raw materials to the principle of “outstretched hand”: Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated January 18, 2022. No. 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0662-22#Text>.
26. BEPS action plan: key aspects for Ukraine. Ministry of Finance of Ukraine. 10/13/2020. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2020_BEPS.pdf.
27. Multilateral Convention on the Implementation of Measures Related to Tax Agreements with the Purpose of Countering Tax Base Erosion and Tax Evasion. Date of ratification by Ukraine 02/28/2019 Date of entry into force for Ukraine. 01/12/2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376_001-16#n2.